

СОФІЙНІСТЬ МИСТЕЦТВА КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В даній статті описано та досліджено культуру Київської Русі, її культурні пам'ятки та надбання. Розглянуто скульптуру, архітектуру, художнє та музичне мистецтво. Особливу увагу приділено символу Київської Русі – церкві Святої Софії. Київська Русь – це своєрідне поєднання давньоруського колориту, майстерності та вишуканості культури.

Ключові слова: Київська Русь, Софія Київська, архітектура, скульптура, живопис, іконопис, декоративно – прикладне мистецтво, музичне мистецтво.

Abstract

In this work the culture of K.R. is described and researched. The sculpture, architecture, music and art are described. Main attention is focused on the symbol of K.R.- the St.Sofia church. K.R. is an unusual composition of the antic colourit and the refinement of culture.

Key words: K.R., Sofya kuivska, architecture, art, iconography, decorative and applied art and music.

Вступ

Мистецтво Київської Русі — це складова частина світової культурної спадщини країни. Руські митці за короткий проміжок часу не тільки опанували найкращі світові мистецькі традиції, а й внесли чимало нового, власного у світову художню культуру, стали не лише її учнями, а й творцями. Це мистецтво розвивалось на основі художніх традицій давньоруського народу та його споконвічних навичок художньої творчості. Значну роль у формуванні мистецтва Київської Русі відіграла давньослов'янська мистецька спадщина. Створені в період Київської Русі всі види мистецтва мали в основному релігійний характер. Радісне і піднесене почуття новонаверненого народу, що причастився до віри Христової, знайшло свій вияв у архітектурі та образотворчому мистецтві. Мистецтво Київської Русі розвивалося в загальному руслі середньовічної європейської культури і було нерозривно пов'язане з церквою і християнською вірою. У той же час слов'янські майстри мали свої стійкі, вікові традиції язичницького мистецтва. Тому, сприйнявши багато чого з Візантії, вони виробили самобутній, неповторний стиль і створили справжні шедеври архітектури, живопису, прикладного мистецтва.

Основна частина

Софія Київська

Перлиною давньоруської архітектури стала церква Святої Софії, будівництво якої було започатковано 1037 р. й тривало 5-7 років поспіль. Вона також зводилася візантійськими майстрами, хоча до будівництва залучалися й місцеві сили. За задумом, Свята Софія мала символізувати Дім Премудрості Божої, Небесної Софії, яку уособлювали і вселенська християнська Церква як зібрання вірних, і як її прообраз – Матір Божа. Ідею цього храму було підказано центральним собором Константинополя, але за проектом він належав до іншого типу споруд. Розміщена під одним

грандіозним куполом, величезна царгородська Софія була типовим базилікальним храмом. Київська Софія мала дещо менші розміри й будувалася за хрестово-купольною моделлю. [1]

Архітектура

Серед культурних надбань Київської Русі особливе місце належить архітектурі. Перлиною давньоруської архітектури стала церква Святої Софії, будівництво якої було започатковано 1037 р. й тривало 5-7 років поспіль. Вона також зводилася візантійськими майстрами, хоча до будівництва залучалися й місцеві сили. За задумом, Свята Софія мала символізувати Дім Премудрості Божої, Небесної Софії, яку уособлювали і вселенська християнська Церква як зібрання вірних, і як її прообраз – Матір Божа. Ідею цього храму було підказано центральним собором Константинополя, але за проектом він належав до іншого типу споруд. Розміщена під одним грандіозним куполом, величезна царгородська Софія була типовим базилікальним храмом. Київська Софія мала дещо менші розміри й будувалася за хрестово-купольною моделлю. [2]

Скульптура

В оздобленні давньоруських храмів значну роль відігравало пластичне мистецтво та різьбярство. Східнохристиянська церква, переслідуючи язичницькі вірування, заборонила об'ємну скульптуру, тому пластичне мистецтво розвивалося у вигляді рельєфів. Для різьбленого оздоблення монументальних споруд використовувався мармур та рожевий шифер. Значна кількість рельєфних орнаментальних прикрас збереглася у храмах Києва. [3]

Живопис

З культовою архітектурою був тісно пов'язаний монументально-декоративний живопис, що значною мірою ґрунтувався на візантійській традиції. Вирішальну роль відіграли історичні і соціальні потреби Київської Русі та глибокі традиції народної культури.

У Київській Русі візантійський живопис поширився у формі монументальних настінних розписів — мозаїк і фресок. Настінні мозаїки застосовувалися у спорудах Київської Русі з кінця X до початку XII ст. Технологія виготовлення різнокольорової смальти (особливо золотої) була дуже складною і дорогою, а саме мистецтво мозаїки вимагало великого уміння. У Києві мозаїками були оздоблені інтер'єри князівських палаців і культові споруди часів Володимира Великого та Ярослава Мудрого. Мозаїками здебільшого прикрашали увігнуті та вигнуті поверхні — апсиди, куполи, склепіння, арки. [4]

Іконопис

Разом з будівництвом храмів розвивався і такий вид мистецтва, як культовий станковий живопис. Якщо мозаїки і фрески втілювали тріумф християнства, то ікони насамперед були поклонними. До них молилися, у них сподівалися знайти зцілення і допомогу в житті. Ікона підносила святого, зображеного на ній, над повсякденністю, підкреслювала його харизматичність. За уявленням віруючих, освячена ікона не замінює святого, а свідчить про його присутність, має властивості благодаті, захищає і зцілює. Образи, втілені в іконах, вважалися взірцем моральної чистоти й одухотвореності.

Декоративно-прикладне мистецтво

Активно розвивалося декоративно-прикладне мистецтво. Вироби з дерева, металу, кістки, каменю, глини не просто задовольняли потреби людей, але й прикрашали їх життя. Характерним для творів прикладного мистецтва був рослинний орнамент, на відміну від геометричного візантійського.

Особливо вражають високою естетикою і технікою виконання ювелірні вироби. Були відомі і застосовувалися чорніння срібла, лиття з дорогоцінних металів, карбування, інкрустація, техніка скані (узори з тонких металевих ниток) і зерні (прикраси з напаяних дрібних металевих кульок).

Вершина ювелірного мистецтва - техніка перегородчатої емалі. Прийшла вона з Візантії, але незабаром київські майстри перевершили вчителів. [5]

Музичне мистецтво

Складовою частиною мистецтва Русі було музичне, співоче мистецтво. У «Слові о полку Ігореві» згадується легендарний сказитель-співак Боян, що «напускав» свої пальці на живі струни і вони «самі князям славу рокотали». На фресках Софійського собору ми бачимо зображення музикантів, що грають на дерев'яних духових і струминних інструментах - лютні і гусях. З літописних повідомлень відомий талановитий співак Митус у Галичі. У деяких церковних творах, спрямованих проти слов'янського поганського мистецтва, згадуються вуличні блазні, співаки, танцюристи; існував і народний ляльковий театр. Відомо, що при дворі князя Володимира, при дворах інших видних руських владарів під час бенкетів присутніх розважали співаки, розповідачі казок, виконавці на струнних інструментах. [6]

Висновки

Ввібравши і творчо переробивши різноманітні художні впливи - візантійське, південнослов'янське, навіть романське, - Київська Русь створила своє самобутнє мистецтво, культуру єдиного феодальної держави, визначила шляхи розвитку мистецтва окремих земель і князівств. Мистецтво Київської Русі-недовгий за часом, але один з найбільших періодів у вітчизняній культурі. Саме тоді набув поширення хрестово-купольний тип храму, який проіснував аж до XVII століття, система стінопису і іконографія, які лягли в основу всього живопису Стародавньої Русі. Але ж ми знаємо тільки малу частину того, що було створено в цей час. Не виключено, що в київській землі під будівлями сьогоденного дня або під побілкою соборів збереглися пам'ятники архітектури і живопису тієї великої пори і вони ще будуть відкриті в якій-небудь щасливий для вітчизняного мистецтва і науки день.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ерасов В.С. Социальная культурология. Учебник для студентов высших учебных заведений. 2- ое изд. испр. и доп. М.: АспектПресс, 2006. - 591 с.
2. Культурология /под ред. А.А.Радугина. М.: Центр, 2006. - 400 с.
3. Петров М.К. Самосознание и научное творчество. Ростов-на-Дону: изд-у РГУ, 2012. - 268 с.
4. Рождественский Ю.В. Введение в культуроведение. - М.: ЧеРо, 2006. - 288с.
5. Скворцова Е.М. Теория и история культуры: Учебник для вузов. М.: ЮНИТИ, 2009. - 406 с.
6. Теорія та історія світової і вітчизняної культури. Курс лекцій. Київ: Либідь, 2013. - 390 с.

Ірина Сергіївна Каплун – студентка групи 2УБ-14б, факультет менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: irka_kaplun@mail.ru

Науковий керівник: ***Олена Василівна Зінко*** - кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Iryna Serhiivna Kaplun - student of 2UB-14b group, faculty of management, Vinnitsa technical university, Vinnitsa, e-mail: irka_kaplun@mail.ru

Supervisor: ***Zinko Elena Vasil'evna*** - candidate of historical Sciences, associate Professor of philosophy and human Sciences, Vinnitsia national technical University, Vinnitsa.